

جای حرفی و انگاری برای آن مقامات ما باقی نماند بود زیرا خودمان تصدیق این عقیده را کرده ایم و استقلال خودمان را از دست داده ایم پس بنده با يك عقیده ثابت چون میدانم تمام موکلین خودم و تمام ایرانیها با من هم عقیده هستند این پیشنهاد را بمجلس شورای ملی تقدیم میکنم و از هیئت دولت تقاضا میکنم با کمال صمیمیت از این تقاضای دولت روس مندرت بخواهند و داخل ترتیبات دیگری بشوند .
رئیس - آقایانیکه اجازه خواست بودند همین آقایانی بودند که نطق کردند و ظاهرآ مذاکرات کافی باشد (تصدیق کردند)

حالا پیشنهاد هائی که شده است قرائت میشود (پیشنهاد حاج هزالمالك بعبارت ذیل قرائت شد) :
 مجلس شورای ملی پس از اصفاء و اظهارات هیئت وزراء نظر باینکه تکالیف دولت روس را منافی استقلال مملکت میدانند از قبول آن منصرف بوده هیئت دولت تکلیف میکند که برای تغییر تکالیف مذکور داخل مذاکره شود و مذاکرات مطلب مطرح شده را ختم می نماید. از طرف آقای متین السلطنه - بعبارت ذیل قرائت شد :

مجلس شورای ملی پس از اصفاء اظهارات هیئت وزراء نظر باینکه قبول تمام تکالیف دولت روس را منافی استقلال مملکت میدانند از قبول آن منصرف بوده هیئت دولت تکلیف میکند که برای تغییر تکالیف مذکور داخل مذاکره شود و مذاکرات مطلب مطرح شده را ختم مینماید .

رئیس - چنانچه آقایان ملتفت بودند پیشنهاد اولی راجع برد تمام تقاضاهائیکه بنده پیشنهاد ثانوی که آقای متین السلطنه کرده اند راجع بتجزیه است که بعضی از آن تقاضاها قبول شود آقایان وزراء در اینباب اظهاری دارند .
وزیر امور خارجه - خیر .

رئیس - چون باید در این پیشنهاد برای بگیریم باید اول در پیشنهاد راجع بتجزیه برای بگیریم یا بنهجه این پیشنهاد دوم تر قرائت میشود (پیشنهاد متین السلطنه دوم تر قرائت شد) .

رئیس - آقایانیکه این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (بعضی قیام نمودند)
رئیس - قابل توجه نشد یعنی رد شد - رای میگیریم پیشنهاد آقای حاج هزالمالك که راجع است برد تمام سه فقره - آقایانیکه این پیشنهاد را قابل توجه میدانند و تصویب میکنند قیام نمایند . جز چند نفر تمام نمایندگان قیام نمودند .

رئیس - تقریباً با اتفاق این پیشنهاد قبول شد یعنی تمام آن سه فقره تقاضا رد شد چون نزدیک ظهر است مطلبی نیست بمجلس را ختم میکنیم (رئیس حرکت کردند و مجلس ختم شد) .

حاج آقا - لواء الدوله - حاج امام جمعه - فرزانه مریش - آقا سید محمد باقر ادیب آقا محمد بروجردی **رئیس** - در صورت مجلس ملاحظاتی هست (اظهاری نند) صورت مجلس تصویب شد (در این موقع آقای رئیس قیام فرموده و هموم حضار نیز بر حسب دعوت ایشان قیام نمودند .

رئیس در این موقع که بنده قیام کرده و آقایان را هم دعوت بقیام نمودم نه برای این است خبر وحشت اثر فوت مرحوم آیت الله خراسانی را به آقایان عرض کنم بایشان بگویم که بعالم اسلامی يك مصیبت بزرگی وارد آمده است غیر غرض بنده دادن این خبر دل خراش نیست زیرا که آن شخص بزرگ از آن اشخاصی نبود که رحلت وفوت او مثل صدای رعدی اثر نکند و پژمرده گی و افسرده گی که در حال آقایان مشاهده میکنم بهترین گواهی است که در حقیقت امر مسبوق هستند از اثرات وخیمه این فاجعه عظمی خدمت آقایان چه عرض بکنم که از بنده بهتر میدانند وجه بگویم که بر معلومات ایشان افزوده شود اگر عرض کنم که رکن اعظم مملکت ما بقصد آن شخص بزرگ کم شده است کم گفته ام و اگر عرض بکنم بواسطه رحلت این شخص بزرگ صدمه و مصیبت عظمی به مملکت و مشروطیت و ملیون وارد آمده است نتوانست ام بطور کامل احساسات خود را بیان کنم آقایان هم نیاید منتظر باشند که بنده شرح و بیان صفات آن شخص بزرگ را توضیح بکنم بنده این جرأت را ندارم برای اینکه صفات این شخص بزرگ طوری است که لسان بنده از بیان آن عاجز است و قدرت این جسارت را هم ندارم زیرا که مترسم اگر بخوام صفات يك چنین شخص بزرگی را بیان کنم بواسطه عجزی که دارم مترسم از صفات آن مرحوم کاسته شود فقط يك چیزی را میخواهم بگویم که از گفتن آن نمیتوانم صرف نظر کنم و آن این است که این شخص بزرگ بایک ثبات قدم و عزم راسخی که محیر العقول بوده در پیشرفت و اعلای کلامه حقه پیش قدم بوده و هر گونه صدمات و لطمات را برای پیشرفت و ابقاء این کلمه حقه متحمل شد تمام هم و غمش برای استقلال مملکت و پیشرفت مقاصد اسلامیت و مشروطیت بود در همین راه زندگانی کرد و در همین راه هم مرد از ما در اینموقع چه بر میآید بغیر از اینکه سوگواری و تعزیه داری کنیم لهذا بنده بنام ملت بمجلس شورای ملی تکلیف می کنم که این جلسه را بعلافت تعزیه داری ختم کرده

و از روز شنبه نهاروز سه شنبه در مسجد جنب مجلس مشغول تعزیه داری و سوگواری باشیم در اینموقع آقای رئیس و سایر نمایندگان با حالت سکوت از مجلس خارج شده و جلسه يك ربع قبل از غروب ختم شد .

دکتر امیر خان - آقا سید محمد رضا - حاج آقا - میرزا علی اکبر خان - نیر السلطان - لواء الدوله - آقا میرزا ابراهیم قمی - حاج امام جمعه - آقا سید حسن مدرس - دکتر حاج میرزا رضا خان - علی زاده - دکتر سعید الاطیاب - فرزانه - کاشف - میرزا یانس - حسنعلی خان - بدون اجازه - آقایان : حاج میرزا رضا خان - حاج سید نصرالله - با اجازه غائب آقایان میرزا داود خان دکتر طلیحان - آقا سید محمد باقر ادیب مریش بودند **رئیس** - در صورت مجلس ملاحظاتی نیست (اظهاری شد)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد آقای رئیس الوزراء مرقومه بنه نوشته بودند و خیلی مایل بودند که در این جلسه خودشان هم تشریف داشته باشند ولی این که تشریف نیاوردند بجهت این بود که مبتلا بنوبه شده بودند و آقای قوام السلطنه را بسمت وزارت داخله معرفی کرده اند - غرض از تشکیل این جلسه این بود که آقایان وزراء مطالبی داشتند که لازم بود بمجلس شورای ملی اظهار شود مطالب هیئت وزراء آقای وزیر امور خارجه عرض خواهند کرد .

وزیر امور خارجه - غرض از اظهاراتی که امروز خواهد شد اینست که در وضع امر روزی این مملکت يك صدمه کراتی بشود با حضور نمایندگان محترم در مجلس هلنی که مشهودی از ملت هم باشند و بالاخره يك تصمیمی در این مسئله مبتلا فعلی گرفته شود مقدمه عقیده بنده اینست که بعضی معایب امروز بطور وضوح باید بگوئیم و ملاحظه مینماید بکنیم در این مطلب که بگوئیم نباید معایب خودمان را خودمان بگوئیم چون شاید يك یلتیکی این باشد که اجازه ندمد که خودمان معایب خودمان را بگوئیم ولی از آنجائی هم که بهترین یلتیک ها یلتیک راستی و صداقت است بهتر این است که معایب خودمان را بگوئیم تا دیگران بدانند که ما ملتفت معایب خودمان هستیم و شاید باین واسطه هم امیدوار شوند که در صد رقع معایب خودمان هم هستیم و برای این مطلب بنده بعضی از حالات و اوضاع حاضر را باختصار شرح میدهیم اولاً آقایان باید بدانند که امروز وضع مملکت بهتر از آن روزیکه کابینه حاضر یعنی آنروزیکه آقای مصمص السلطنه زمام امور را در دست گرفته بودند نیست بلکه اگر دقت کنیم وضع امروز خیلی بدتر از آن روز است برای این که اولاً محمد علی میرزا که آنروز وارد شد در گمش تپه آقایان میدانند که چقدر ما را در اضطراب انداخت تمام قوای خودمان را جمع کردیم و واقعاً يك اتفاق و اقدامی کردیم که تا يك اندازه رفع شد و جلوگیری از اوشد فعلاً در چند ایران است و شاید در يك موضعی است که نزدیک تر از گمش تپه است و شمع السلطنه هم آمده است باستر آباد و استر آباد در تحت تصرف است . است تر کمانها که مواخواه محمدعلی میرزا و شمع السلطنه بودند از دامنان گذشته اند و بسمت سمنان حرکت کرده اند سالار الدوله هم که دولت آن زحمت و مرارت او را فلج و قمع کرد فعلاً هودت کرده است و در کرمانشاه است و کوس باهنگری میزند و صد خان را هم میدانید که مدتی است در تبریز است و

جلسه ۳۳۰
صورت مجلس روز پنجشنبه ۲۲ ذی حجه ۱۳۲۹
 مجلس نیم ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملك افتتاح شد .
 صورت مجلس روز جمعه هم را آقای میرزا رضا خان نائینی قرائت نمودند .
 اسامی غائبین جلسه قبل - بدون اجازه آقایان

جلسه ۳۳۱
صورت مشروح روز دوشنبه ۲۶ شهر ذی حجه الحرام ۱۳۲۹
 رئیس آقای مؤتمن الملك یکساعت و نیم قبل از غروب بکرسی ریاست جلوس نمودند پس از یکبریم مجلس تشکیل گردید صورت مجلس روز پنجشنبه (۲۲) را آقای آقا میرزا رضا خان قرائت نمودند .
 (غائبین جلسه قبل) آقایان : وحید الملك